

Radu Lupu, piano

«Et veuré com una ombra,
com si fossis darrere
d'algun vidre glaçat.
Sentiré les rialles
de la gent que t'envolta:
un moment callaran.
Una lleu papallona
grogà tallarà l'aire.
Dels meus ulls als teus ulls
un tendríssim esclat.
Voldré dir una paraula.
¿Les paraules fan nosa?
Les marciran les roses
dels llavis, d'esperar.»

Narcís Comadira
Pressentiment

Programa

Palau 100
DIJOURS, 10.05.18 – 20.30 h
Sala de Concerts

Radu Lupu, piano

I Part

Franz Schubert (1797-1828)
Moments musicaux, op. 94, D.780
I. Moderato
II. Andantino
III. Allegro moderato
IV. Moderato
V. Allegro vivace
VI. Allegretto

30'

Sonata en La menor, op. 143, D.784
I. Allegro giusto
II. Andante
III. Allegro vivace

19'

II Part

Franz Schubert
Sonata n^{um.} 20, en La major, D. 959
I. Allegro
II. Andantino
III. Scherzo
IV. Rondo

38'

Comentari

©Zdenek Chrapek

Radu Lupu i Franz Schubert. Una parella única, un duet que des de fa mig segle acompanya els amants del piano, tot regalant-nos moments inoblidables. Una parella perfecta, es diria. Però també enigmàtica, perquè quan és Radu Lupu qui s'enfronta a les partitures de Schubert, res és obvi, res és “normal”. No ho era fa dècades, quan el llavors jove pianista romanès va començar a fer-nos escoltar aquella música d'una forma com no l'havíem escoltada mai, i demostrant-nos que densitat i lleugeresa no eren tan incompatibles com havíem pensat fins llavors. Encara ho és menys ara, entre els dits d'un músic que, com cap altre, està canviant amb el pas dels anys.

Ja llavors, als anys setanta, quan la música de Schubert no es tocava tant com avui, Lupu ens feia oblidar de cop el que coneixíem d'aquest compositor, tant si es tractava del món íntim dels

Moments musicals o de la immensitat de les seves *Sonates*. Oblidàvem l'anhel de transcendència que Schnabel havia donat al seu Schubert, el candor ingenu i màgic dels enregistraments de Kempff, l'austeritat d'un Brendel, el lirisme que Maria João Pires acostumava a infondre a la música d'aquest autor. El Schubert de Lupu tenia una varietat tímbrica mai vista fins llavors, i alhora gens estetitzant; aquells plans sonors, aquells jocs de pedal, aquells contrastos de dinàmica donaven una nova dimensió a una qualitat que sempre havíem considerat pròpia de la música de Schubert: el seu intimisme, el fet de néixer des de i per a la comunicació dels sentiments més delicats. D'aquella varietat sonora, Radu Lupu mai n'ha fet un espectacle, una narcisista exhibició de curiositats sonores. No ho ha fet tocant la música de cap autor, però menys encara tocant Schubert. Aquells recursos

sonors, ben al contrari, són petits miradors sobre el misteri de l'univers schubertià. Un univers seductor, inquietant, ple d'interrogants sense resposta. I que aquells interrogants clamin per una resposta que no arriba, no ho ha mostrat ningú tan bé com Radu Lupu.

Escoltarem avui els *Moments musicals*, D. 780, que Lupu ja va enregistrar el 1982 i que ha estat des de llavors una obra sovint present als seus recitals. Ningú més ha mostrat fins a quin punt aquestes breus composicions, des de la intimitat del saló, s'obren cap a l'infinit. La mobilitat del primer, per exemple, en què el material melòdic deriva directament del món de la música popular, oscil·la constantment entre la llum del mode major i l'ombra del mode menor, un contrast que no ha sonat mai tan desconcertant com entre els dits de Lupu. I el mateix podem dir de la riquesa harmònica del número 2, o de l'estilitzada evocació de l'estil hongarès al número 3, per no parlar dels moviments ininterromputs obsessius del número 4 o dels elements melòdics incrustats en la rítmica inflexible del número 5. I com a colofó del cicle, una peça aparentment senzilla però no menys sorprenent, a mig camí entre un minuet i una cançó infantil, harmonitzada amb gran sofisticació i carregada de silencis i sobtats canvis d'ambient.

Una parella perfecta, es diria. Però també enigmàtica, perquè quan és Radu Lupu qui s'enfronta a les partitures de Schubert, res és obvi, res és “normal”.

És el mateix món que trobem a la *Sonata D. 784*, que el 1970 ja fou l'obra principal del primer enregistrament oficial a piano sol de Radu Lupu per a la seva casa discogràfica de sempre, Decca. L'energia i la brillantor d'aquell enregistrament fulgurant ja no és una característica del pianisme de Lupu, que ha canviat profundament des de llavors. A canvi trobem la capacitat de fer aparèixer davant dels nostres ulls tots els fantasmes enclaustrats d'aquesta partitura sense concessions. El primer moviment, particularment, és d'aquelles pàgines davant les quals no existeixen adjectius capaços de definir-les, de tan peculiar que és. Els contrastos de dinàmica, les descàrregues d'acords i les notes repetides s'alternen i es superposen a dissenys melòdics esquelètics, petites cèl·lules que semblen buscar el seu lloc en un món hostil i incomprensible. I després de l'illa de serenor irreal que és el segon moviment,

el final és obsessiu i implacable, amb el disseny inicial que periòdicament s'obre a deflagracions inesperades sense mai trobar un desenllaç o un moment de pau.

Però si hi ha una pàgina, en tota la producció de Schubert, que es pot definir com a “visionària”, aquesta és sens dubte la *Sonata D. 959*, la penúltima del seu catàleg, obra que en més d'un moment fa viatjar entre mons inimaginables el 1828, any en què fou composta. No només ja hi semblen presents Schumann i Brahms, sinó Janáček, Debussy, Stravinsky, Hindemith i el minimalisme de Reich i Glass. Una obra sense parió que Radu Lupu va enregistrar fa més de quaranta anys i que ha tocat molt sovint els últims anys. Comparar les últimes versions amb aquell enregistrament ens recorda el que, en el fons, és el sentit últim de la música en viu: escoltar allò que la persona que tenim davant ens vol dir, aquí i ara. Amb tots els riscos que això comporta, amb tota la vida que això suposa. Perquè la “perfecció” del present mai és *ideal*, sinó *real*. És el moment present de persones en carn i ossos, que comparteixen unes hores de la seva vida.

Tenir Radu Lupu entre nosaltres és un privilegi per partida doble, perquè no només és una llegenda viva del piano: és probablement el músic clàssic que ha portat més lluny aquesta acceptació de la unitat de l'instant. El fet que no acostumi a provar el piano i l'acústica de la sala enllaça directament amb aquesta voluntat de sentir cada concert com una vivència única. Un fet que suposa renunciar des d'un principi a la recerca d'una execució “ideal”. Renunciar a una utòpica perfecció i llançar-se a l'emoció de la imperfecció de l'instant, a la meravellosa imperfecció de la vida real.

Luca Chiantone,
Musikeon

Aquell any...

1823

Música

Franz Schubert compon la *Sonata per a piano en La menor (l'opus 143)*, la catorzena del seu catàleg. Aquell mateix any comença a escriure també els Moments musicals, un recull de sis peces per a piano, de les quals destaca la tercera, una de les peces més populars de l'autor.

Història

Es posa fi a l'anomenat Trienni Liberal amb la intervenció dels anomenats Cent Mil Fills de Sant Lluís, un exèrcit francès que restaurarà l'absolutisme a Espanya, amb Ferran VII. S'enceta així l'anomenada Dècada Ominosa, en què s'accentuarà la crisi econòmica per la pèrdua de la majoria de les colònies americanes.

Art

Francisco de Goya finalitza *Saturno* (a partir del 1900 es titularà *Saturno devorando a un hijo*), una de les seves obres més expressives i impactants de la història de l'art. Es tracta d'una de les catorze escenes que formen les *Pinturas Negras*. Actualment el quadre s'exhibeix al Museu del Prado.

Cultura

Mor a Londres l'escriptora Ann Radcliffe (Ann Ward, abans de casar-se), pionera de l'anomenada novel·la gòtica. De la seva producció destaquen els llibres *The mysteries of Udolpho* o *The italian*. Ha estat inspiradora d'un bon nombre d'escriptors, entre els quals Jane Austen, Edgar Allan Poe, Walter Scott o Lord Byron.

Ciència

Neix a Lenthe (Alemanya) l'enginyer i inventor Carl Wilhelm Siemens (després William Siemens), germà petit del també inventor i empresari Werner von Siemens. Pioner en l'ús de l'energia elèctrica, va destacar per la invenció juntament amb un altre germà, Friedrich, d'un forn capaç d'obtenir acer de manera més econòmica.

1828

Música

L'últim any de la vida de Franz Schubert es publiquen els seus *Moments musicals* i el compositor vienès escriu les que seran les tres últimes *Sonates* de piano. L'edició de les obres, però, no veurà la llum fins al cap de deu anys de morir.

Història

Té lloc a la ciutat de Rio de Janeiro la Convenció Preliminar de Pau, un acord diplomàtic entre l'Imperi del Brasil i les Províncies Unides del Riu de la Plata, amb la intervenció britànica. Com a resultat d'aquest tractat naixerà un nou estat americà, l'Estat Oriental de l'Uruguai.

Art

El Teatro Carlo Felice de Gènova obre les portes amb l'estrena de l'òpera *Bianca e Fernando* de Vincenzo Bellini. L'edifici, projectat per l'arquitecte Carlo Barabino, té una capacitat per a 2.500 espectadors i porta el nom de Carles Felix I de Sardenya, duc de Savoia i rei de Sardenya.

Cultura

Neix a Iàsnaia Poliana, a la regió de Tula (Rússia), l'escriptor Lev Tolstoi. Considerat una de les figures més importants de la literatura universal, de la seva producció destaquen especialment *Guerra i pau* (1869) i *Anna Karénina* (1877), autèntiques obres mestres a l'hora d'entendre la societat, la història i la cultura russes.

Ciència

Mor a París el metge alemany Franz Joseph Gall, creador de la *frenologia*, una disciplina pseudocientífica que estudia la relació de les diferents zones cerebrals amb el comportament humà i que influirà en la psiquiatria i la neurociència posteriors. Gall va ser un dels primers a estudiar anatòmicament el cervell.

Biografia

Radu Lupu, piano

Nascut a Romania, als 6 anys va començar els estudis de piano amb Lia Busuiocanu. Als 12 va debutar davant del públic amb un programa de la seva pròpia música. Va continuar els estudis amb Lia Busuiocanu i Cella Delavrancea, abans de rebre una beca per estudiar al Conservatori de Moscou amb Galina Eguiazarova, Heinrich Neuhaus i, més endavant, amb Stanislav Neuhaus. Va ser distingit amb el primer premi en tres certàmens: Van Cliburn (1966), Concurs Internacional Enescu (1967) i Concurs Internacional de Leeds (1969).

Ha actuat amb les orquestres més prestigioses d'arreu del món: Filharmònica de Berlín (amb Karajan, al Festival de Salzburg 1978), Filharmònica de Viena (amb Muti, inauguració del Festival de Salzburg 1986), Royal Concertgebouw, les grans orquestres londinenques i americanes... Als Estats Units va actuar amb Barenboim i l'Orquestra de Cleveland a Nova York el 1972, així com també amb la Chicago Symphony i Giulini. Ha col·laborat amb la major part de festivals importants i és convidat habitual dels festivals de Salzburg i Lucerna.

Els seus enregistraments per a Decca inclouen els *Concerts* de Beethoven, Brahms, Grieg i Schumann, la integral de les *Sonates*

per a violí i piano de Mozart, amb Szymon Goldberg, les *Sonates per a violí i piano* de Franck i Debussy amb Kyung-Wha Chung, a més d'obres pianístiques de Beethoven, Brahms, Schumann i Schubert.

El 1995 va ser guardonat amb la millor gravació instrumental de l'any, un Grammy per les *Sonates* en La major i en Si bemoll major de Schubert i amb el Premi Edison per les *Escenes d'infants*, *Kreisleriana* i *Humoresque* de Schumann. També té dos enregistraments amb Murray Perahia (CBS), dos àlbums de *lieder* de Schumann amb Barbara Hendricks (EMI) i un disc amb peces a quatre mans de Schubert amb Daniel Barenboim (Teldec).

El 2006 va assolir dos premis importants: el Premio Internazionale Arturo Benedetti Michelangeli i el Premi Abbiati de l'Associació de Crítics Italians.

Penúltimes sonates

Per Aleix Palau i Víctor García de Gomar

El viatge entre les darreres sonates dels compositors ens mostra un misteri especial. En aquesta Playlist concentrem la mirada en les penúltimes sonates d’alguns grans creadors. Al costat dels nostres venerats compositors vienesos (Haydn, Mozart, Beethoven i Schubert), hi trobarem altres creadors fascinants.

Franz Joseph Haydn: *Sonata núm. 51, en Re major, Hob. XVI:51*

Haydn, Mozart, Beethoven i Schubert van escriure les seves darreres creacions en un període de temps d’uns quaranta anys. Haydn va cloure el seu catàleg de *Sonates* l’any 1795, en la seva segona estada triomfal a Londres. Els tres darrers opus per a teclat sol, que ja anticipen l’estil beethovenià, estan tots dedicats a una mateixa pianista: Therese Jansen. Haydn: *Sonata núm. 51* – Alfred Brendel, Philips.

Wolfgang Amadeus Mozart: *Sonata núm. 17, Si bemoll major, KV 570*

L’any 1789, Mozart escrivia a Viena aquesta penúltima *Sonata*. Amb un possible origen didàctic, està dedicada a la filla gran del rei Frederic Guillem de Prússia. Amb el seu estil inconfusible, Mozart signa una peça transparent i cristal·lina. Mozart: *Sonata núm. 17* – Mitsuko Uchida, Philips.

Ludwig van Beethoven: *Sonata núm. 31, en La bemoll major, op. 110*

Després de la *Sonata Hammerklavier*, de proporcions colossals, les tres darreres *Sonates* de Beethoven adopten dimensions més reduïdes i una aproximació més confidencial. L’any 1821 Beethoven no gaudia de bona salut i, per tant, la seva productivitat musical va baixar. No va ser fins després de l’estiu quan, amb una millora física, va escriure aquesta original *Sonata*. Beethoven: *Sonata núm. 31* – Emil Gilels, Deutsche Grammophon.

Franz Schubert: *Sonata núm. 20, en La major, D. 959*

A diferència de les tres darreres *Sonates* de Beethoven, la trilogia final de Schubert va ser escrita els últims mesos de vida i presenten unes dimensions molts més ambiciosos i una foscor anímica molt comparable al seu cèlebre *Winterreise*. D’altra banda, el tractament que hi fa del piano podria recordar més aviat la densitat d’una composició per a orquestra. Schubert: *Sonata núm. 20* – Radu Lupu, Decca.

D’alguna manera, aquest cicle de quatre Sonates de Haydn, Mozart, Beethoven i Schubert mostra el pas del Classicisme al Romanticisme. Hi ha altres sonates per analitzar:

Johannes Brahms: *Sonata núm. 2, en Fa sostingut menor, op. 2*

Escrita el novembre de 1852, és la segona de les tres *Sonates* per a piano de Johannes Brahms. Dedicada a Clara Schumann, va ser escrita abans que la seva *Sonata núm. 1*, però es va adonar que era d’una qualitat superior i, per tant, en va alterar l’ordre. Brahms: *Sonata núm. 2* – Julius Katchen, Decca.

Frédéric Chopin: *Sonata núm. 2, en Si bemoll menor, op. 35*

Aquesta Sonata mostra una evolució formal molt interessant en relació amb la *Primera Sonata* del mateix compositor. Desproporcionada i amb més riquesa, conté una de les pàgines més famoses del seu autor: la “Marxa fúnebre” (que inicialment era una obra independent). Chopin: *Sonata núm. 2* – Maurizio Pollini, Deutsche Grammophon.

Robert Schumann: *Sonata núm. 2, en Sol menor, op. 22*

Escrita en un període comprès entre el 1830 i el 1838, és la *Sonata* de Schumann més estimada i interpretada. De gran varietat, exigeix un intèrpret molt virtuós. A petició de Clara Schumann, va canviar el darrer temps per un de menys dificultat. Schumann: *Sonata núm. 2* – Murray Perahia, Sony.

Felix Mendelssohn: *Sonata en Sol menor, op. 105*

Escrita en la seva joventut, més concretament durant els seus anys d’aprenentatge, s’hi pot copsar l’impacte de l’obra de Haydn i de Zelter (mestre del jove Mendelssohn). D’alguna manera podem apreciar que encara no ha patit la influència de l’omnipresent Beethoven (que impactarà només un parell d’anys més tard). Mendelssohn: *Sonata op. 105* – Murray Perahia, Sony.

Carl Maria von Weber: *Sonata núm. 3, en Re menor, op. 49*

Escrita immediatament després de la seva *Segona Sonata*, la *Tercera* té unes proporcions més petites (tres moviment en comptes de quatre). D’alguna manera posa la mirada als models dels Classicisme, tot i que l’ombra de Beethoven impregna l’obra. En aquell moment Beethoven ja ha presentat la seva *Sonata op. 101*. Weber: *Sonata núm. 3* – Sviatoslav Richter, Decca.

Pierre Boulez: *Sonata núm. 2*

Aquesta *Segona Sonata* (d’un catàleg de tres) data del 1947-1948 i té una reputació internacional. Gràcies a l’ajut de John Cage, la va estrenar David Tudor als Estats Units l’any 1950. Obra de quatre moviments, té una durada d’uns trenta minuts; per la seva sofisticació, en successives audicions podem apreciar-hi nous detalls, genialitat i una imaginació infinita. Boulez: *Sonata núm. 2* – Maurizio Pollini, Deutsche Grammophon.

Paul Hindemith: *Sonata núm. 2, en Sol major*

De les tres *Sonates* per a piano de Hindemith, la segona és la més curta i lleugera. De fet, el mateix compositor la considerava una mena de sonatina, més adequada per a pianistes menys virtuoses. Complexa en contrapunt, l’obra es clou amb una ombrívola i inesperada nota. Hindemith: *Sonata núm. 2* – Glenn Gould, Sony.

Serguei Prokófiev: *Sonata núm. 8, op. 84*

Tercera de les anomenades *Sonates de Guerra*, va ser estrenada per Emil Gilels a Moscou l’any 1944. La *Vuitena Sonata*, que és la més torturada i extensa de les Sonates del compositor, es mou entre el lirisme, la melancolia i la desolació. Prokófiev: *Sonata núm. 8* – Emil Gilels, Eurodisc.

Discografia

F. Schubert: *Moments musicaux*, op. 94, D. 780

Radu Lupu, piano. Decca.
Alfred Brendel, piano. Philips.
Maria João Pires, piano. Deutsche Grammophon.
Daniel Barenboim, piano. Deutsche Grammophon.
Paul Lewis, piano. Harmonia Mundi.
Mitsuko Uchida, piano. Philips.
Artur Schnabel, piano. Emi.

Sonata en La menor, op. 143, D. 784

Radu Lupu, piano. Decca.
Alfred Brendel, piano. Philips.
Maria João Pires, piano. Deutsche Grammophon.
Daniel Barenboim, piano. Deutsche Grammophon.
Grigory Sokolov, piano. Melodiya.
Paul Lewis, piano. Harmonia Mundi.
Mitsuko Uchida, piano. Philips.
Andrés Schiff, piano. Decca.
Christian Zacharias, piano. Emi.
Lucas Debargue, piano. Sony.

Sonata en La major, núm. 20, D. 959

Radu Lupu, piano. Decca.
Alfred Brendel, piano. Philips.
Maurizio Pollini, piano. Deutsche Grammophon.
Maria João Pires, piano. Deutsche Grammophon.
Murray Perahia, piano. Sony.
Paul Lewis, piano. Harmonia Mundi.
Wilhelm Kempff, piano. Deutsche Grammophon.
Arthur Schnabel, piano. Emi.
Rudolf Serkin, piano. Sony.
Krystian Zimerman, piano. Deutsche Grammophon.
Elisabeth Leonskaja, piano. Teldec.
Mitsuko Uchida, piano. Philips.
Andrés Schiff, piano. Decca.

Selecció a càrrec de **Javier Pérez Senz**,
periodista i crític musical

PALAU de
la MÚSICA
CATALANA
2018 - 2019

Gustavo Dudamel · Cecilia Bartoli · Renée Fleming
Valery Gergiev · Daniil Trifonov · Miquel Barceló
Matthias Goerne · Leif Ove Andsnes · Sir Andrés Schiff
Diana Damrau · Juan Diego Flórez · Grigory Sokolov
Philippe Herreweghe · Sir John Eliot Gardiner
Javier Perianes · Josep Maria Guix · Magdalena Kožená
Mitsuko Uchida · Murray Perahia · Thomas Hengelbrock
Orfeó Català dirigit per Simon Halsey · Trio Wanderer
Philip Glass · Quartet Casals · Daniel Hope i molts més...

Abonaments, itineraris d'iniciació, packs a mida i entrades ja a la venda.
Més informació a www.palaumusica.cat / 93 295 72 07 / taquilles@palaumusica.cat

Mecenes Protectors

Mecenes d'Honor

Mitjans col·laboradors

Col·laboradors

Aena – Aenor – Armand Basi – Autoritat Portuària de Barcelona – Bagués-Masriera Joiers – Coca-Cola – Col·legi d'Enginyers de Camins, Canals i Ports – Deloitte – Esteve – Eurofirms ETT S.L.U. – Fundació Antiques Caixes Catalanes BBVA/CX – Fundació Caixa d'Enginers – Fundació Castell de Peralada – Fundació Metalquímia – GRoW at Annenberg – Helvetia Compañía Suiza S.A. de Seguros y Reaseguros – Hoteles Catalonia – La Fageda – Quadis – Roca Junyent, S.L.P. – Saba Infraestructures, S.A. – Scasi Soluciones de Impresión S.L. – Serunió – Viatges Fra Diavolo S.L.

Amics Benefactors

Ascensores Jordà, S.A. – EPSON Ibérica, S.A.U. – Fundació Antoni Serra Santamans – Inclos Interiorisme S.L. – Maquimpres, S.A. – Teatre Romea – Veolia Serveis Catalunya S.A.U.

Membres Palau XXI

Mª Dolors i Francesc, Elvira Abril, Pere Armadàs Bosch, Rosamaria Artigas i Costajussà, Marta Barnes, professor Rafael I. Barraquer Compte, Mariona Carulla Font, Lluís Carulla Font, Carlos Colomer Casellas, Isabel Esteve Cruella, Josep Ferrer Sala, María José Lavin Guitart, Horaci Miras Giner, Anna Saura Miarnau, Jordi Miarnau Banús, Juan Manuel Soler Pujol, Daniela Turco, Joan Uriach Marsal.

PALAU
DE LA
MÚSICA
ORFEÓ
CATALÀ

Troba'ns a:

www.palaumusica.cat

93 295 72 00

Concerts recomanats

Simfònics al Palau
DISSABTE, 19.05.18 – 18.30 h
Sala de Concerts

Paul Lewis, piano
Orquestra Simfònica del Vallès
Víctor Pablo Pérez, director

J. Williams: *Lincoln*
L. van Beethoven: *Concert per a piano núm. 5, en Mi bemoll major, op. 72, "Emperador"*
L. van Beethoven: *Simfonia núm. 3, en Mi b major, op. 55, "Heroica"*

Preus: 18, 40, 48, 58 i 72 euros

Palau Piano
DIJOUS, 24.05.18 – 20.30 h
Sala de Concerts

Jean-Efflam Bavouzet, piano

C. Debussy: *Ballade*
C. Debussy: *Tarantelle Styrienne*
C. Debussy: *Clar de lluna (Suite Bergamasque)*
C. Debussy: *Arabesque núm. 1*
C. Debussy: *Images (llibre I)*
C. Debussy: *L'isle joyeuse*
C. Debussy: *Images oubliées*
C. Debussy: *Sept Études*

Preu: 25 euros

Palau Piano
DILLUNS, 25.06.18 – 20.30 h
Sala de Concerts

Khatia Buniatishvili, piano

J. Brahms: *Sonata per piano núm. 3, en Fa menor, op. 5*
F. Liszt: *Rapsòdia espanyola, S. 254*
P. I. Txaikovski – M. Pletnev: *Suite d'El Trencanous, op. 71a*
I. Stravinsky – G. Agosti: *Tres dances de "Locell de foc"*

Preu: 15, 25 i 35 euros